

Resultat av inventering – LONA projekt genomförd av miljöavdelningen i Älvdalens kommun med bidrag från LST

Naturvärden i Fäbodarna och byarna.

Tidigare i detta dokument så har naturvård som områdesskydd och aktiv naturvård som naturvårdsbränning och biotop återställning presenterats. Men det förekommer även naturvärden i vår natur som är beroende av återkommande skötsel. Dessa värden är florin och faunan som är knuten till slåtter och betesmarker i och vid våra fäbodarna och byar. Innan slutet på 1800-talet, början på 1900-talet var Sverige ett fattigt jordbruksland, med små jordbruk. På den tiden var produktiviteten på åkrarna lägre än vad den är med dagens industrialiserade konventionella jordbruk. Det gjorde att alla marker lämpliga för slåtter, bete och odling användes till det. Myrarna slogs och skördades på torv. Vissa myrar dämades upp under vintern och fick torka upp under sommaren för att ge bättre skörd. Skogar högs, röjdes och brändes. Med tiden förvandlades skogsområden till örtrika näringsfattiga ängar. Dessa hägnades in för att inte boskapen skulle äta upp det som skulle torkas till hö för vintern. Boskapen gick ute i skogarna och betade, vilket gjorde att mycket av skogen var gles. Sedan vid industrialiseringen flyttade många till städerna, många utvandrade till USA, vilket gjorde att färre i Sverige levde på jordbruk. Detta och att man fick traktorer, konstgödsel och bättre redskap gjorde att mindre mark behövdes slås för att få tillräckligt med hö. Ängar och myrar övergavs som jordbruksmark och började växa igen. Värdet på skogen var nu större än tidigare och boskapen behövde inte släppas ut på skogsbete längre utan kunde stanna i en hage hemma på gården. Detta gjorde att skogsbetet mer eller mindre upphörde. Dock finns det ännu idag fäbodarna där ängar slås och där boskapen går i skogarna och betar. Detta arbete att bevara fäbodatraditioner som slåtter och skogsbete är inte bara en kulturhistorisk gärning utan även en mycket stor gärning för naturvärden eftersom många örter och till dess knutna arter kan bevaras på de ställena.

Först användes skärande redskap vid slåtter som t.ex. lien. Lien ger ett skarpt fint snitt, som gör att örterna får en chans att överleva. Sedan användes klippande aggregat, som drevs av häst eller traktor. Dessa ger också ett ganska fint snitt som gör att örterna kan överleva. Sedan kom slåtteraggregat med roterande knivar. Dessa knivar ger inte det skärande fina snittet som en lie eller ett klippande aggregat, vilket skadar örterna mera och de får svårare att överleva. Där de traktorburna aggregaten inte kan användas brukar det slås med röjsåg och snöre. Snöret gör att man kan ”slå” nära stenar och sådant, men det ger stora skador på örterna. Snöret skär inte av örter och gräs, det sliter mera av det. Örterna får svårare att överleva och de områdena som slås med de moderna redskapen utarmas på flora och fauna. Dock finns det de som ännu idag slår med lie eller använder klippande slåtteraggregat, vilket gör att örterna kan överleva. Dessa personer gör en stor välgärning för naturvärden.

Mellan åren 2006 och 2009 så utfördes ett landskapsvårdsarbete i Älvdalens socken. Gamla ängs- och åkermarker i byar och fäbodarna röjdes upp. Kostnaderna för detta stod Älvdalens besparingsskog för. Detta arbete öppnade upp många byar och fäbodarna som höll på att växa igen.

Många av de naturvärdena som finns i fäbodarna och i byar är bland annat, säl och rönn, gamla grova aspar och björkar, riktigt gamla grova tallar och granar, torrakor och lågor, enbuskar och andra buskar. Även örter som johannesört, humleblomster, prästkrage, skogsnäva, baldersbrå, blålocka, ängsklocka, mästerrot, gökört, hundkex, smörblommor, dagglåpor, blodrot och ett otal många flera arter av örter finns i fäbodarna och byar. På örterna lever dagfjärilar, humlor och andra arter som hotas av utrotning.

I buskarna och träden samt under taken på byggnaderna har många fåglar sina bon. På gamla stockar kan man finna lavar, bland annat den utrotningshotade varglaven. Gamla stockar av tall kan även bära spår av insekter som raggbock och skulderbock. På skadade savande gamla sälgar lever nattfjärilar med mera och i gammal rötad gran kan hästmyra och andra insektsarter finnas. I fåbodarna och byarna lever även fladdermöss, snok och huggorm.

Fåbodarna var i olika skick. Det förekom fåbodar som var levande (med boskap) och där det slogs varje år, t.ex. Brindberg, fåbodar som saknade boskap, men som slås varje år, t.ex. Balzer, fåbodar som har boskap, men där bara delar slås eller betas och öppnades upp genom landskapsvården t.ex. Rämna, fåbodar som är öppna men få intakta hus och saknar djur t.ex. Skärberg, fåbodar i totalt förfall, helt igenväxande och där byggnaderna sedan länge är i förfall, t.ex. Rom. En del fåbodar förvandlas till sportstugeområden, med många ombyggda byggnader och nybyggda hus. Andra fåbodar utvecklas mot att bli en by, med året runt boende och där slåttermarker blir till trädgårdar.

Det finns nu många olika successionsstadier av återbeskogning av de områden som förfäderna en gång la ner mycket möda på att hugga och röja upp och bränna. I många fåbodar hittas ristningar från 1600, 1700 och 1800 tal. Här efter kommer en presentation av fåbodarna i Älvdalen, Särna och Idre.

Foto 20. Fotot är taget av Jimmy Skord.

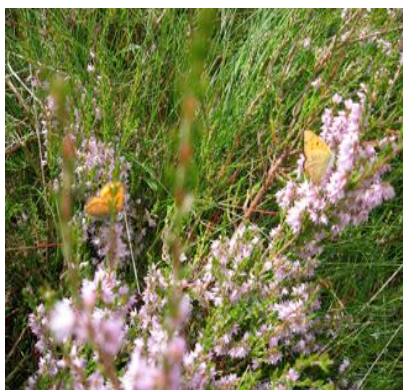

Foto 21. Fotot är taget av Jimmy Skord.

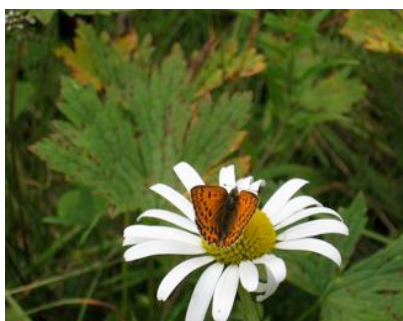

Foto 22. Fotot är taget av Jimmy Skord.

Foto 23. Fotot är taget av Jimmy Skord.

Fotografier på fjärilar på blommor och spindel på husvägg. Fotona skall illustrera naturvärdena i fåbodsmiljö.

Innehållsförteckning: Fäbodar inom Särna socken

(Ej i följande ordning)

Sä 9	Åsarna fäbodvall (Slaktarvallen)
Sä 20	Stormorvallen fäbod (Gördalen)
Sä 24	Stormorvallen (Stormora)
Sä 30	Lissåvallen fäbod
Sä 37	Hållvallen fäbod
Sä 47	Lövåssätern
Sä 56	Lisselåvallen fäbodvall
Sä 57	Trygåsen fäbodvall
Sä 58	Bergvallen fäbod
Sä 61	Kryptjärn fäbod
Sä 62	Granåsens fäbodvall
Sä 64	Granusjön fäbod
Sä 65	Krypbygget fäbodvall
Sä 66	Nornässätern/bodarna
Sä 68	Myrvallen fäbod
Sä 69	Strandvallen
Sä 70	Sidvallen fäbodvall (Siavallen)
Sä 71	Storbäcksvallen
Sä 72	Bornåsjöätern
Sä 73	Remvallen fäbod (Björnådalen)
Sä 74	Vinvallen
Sä 75	Lemmsjövallen fäbod
Sä 76	Gammelsätern
Sä 77	Dyvelblästa fäbod
Sä 78	Ol-Hansblästan fäbodvall
Sä 79	Nya Vasselvallen
Sä 80	Nysätern fäbod (Öjvassla)
Sä 81	Foskvallen fäbod
Sä 82	Hedarbustan (Bustvallen)
Sä 83	Bergsvallen fäbod
Sä 84	Remvallen fäbodvall (Svartsjön)
Sä 85	Rörmyrvallen fäbod
Sä 86	Nysätern fäbod (Mörkret)
Sä 87	Skvitterputten fäbod (Putten)
Sä 88	Galsjövallen (Garsjövallen)
Sä 89	Fröbergsvallen
Sä 90	Snurrevallen (Snaravallen)
Sä 91	Grönsåsen fäbod
Sä 92	Fjätrosvallen fäbod
Sä 93	Nysätern fäbod (Björnådalen)
Sä 94	Ögåvallen
Sä 95	Renskällan fäbodvall (Renskällsbygget)
Sä 97	Haftorsbygget fäbodvall

Sä 104	Dammbustan fäbod
Sä 105	Stenvallen fäbod
Sä 106	Älgaråsvallen
Sä 107	Storkällvallen
Sä 109	Gammelvallen
Sä 110	Marstevallen fäbod
Sä 111	Björnholmssätern
Sä 112	Brottet fäbod
Sä 113	Bruket fäbod
Sä 114	Gamla Stötsätern
Sä 115	Garsjöbäcksvallen
Sä 116	Hedlundsbygget fäbod (Västanberget)
Sä 117	Herrhussätern
Sä 118	Hållvallen fäbod (Särnaheden)
Sä 120	Malbäcksvallen
Sä 121	Morbäckssätern fäbod
Sä 123	Nya Stötsätern
Sä 125	Siksjövallen
Sä 126	Sildret fäbodvall
Sä 127	Slåttvallen fäbod
Sä 128	Stenkrullen fäbodvall
Sä 129	Stormyrvallen fäbod
Sä 130	Storremvallen
Sä 131	Strupvallen fäbod
Sä 132	Svartåsvallen
Sä 133	Särksjösätern fäbodvall
Sä 134	Tvärvallen
Sä 135	Tyskblästan fäbodvall
Sä 136	Vidkölssätern fäbod
Sä 137	Vålhåvallen
Sä 138	Yttersätern fäbodvall
Sä 139	Åsvallen (norra) fäbodvall
Sä 140	Öjvallen
Sä 141	Öråvallen
Sä 142	Åsvallen (södra) fäbodvall
Sä 149	Flovallen fäbod
Sä 150	Tyskvallen fäbod
Sä 151	Skärvallen fäbodvall
Sä 155	Klorvallen fäbod
Sä 156	Storbäcken fäbod
Sä 162	Gammalvasselvallen
Sä 164	Id-Persätern (Krokbäckssätern)
Sä 166	Drevsjösätern (Tysksätern)

Fäbodar i Särna, inventering del 1

presenteras i bokstavsordning:

Bergsvallen, ca 5 km väster om Särnaheden
Bergevallen, ca 2 mil nordöst om Särna
Björnholmssäteren, ca 3,5 km norr om Storbron
Bornåsjösäteren, ca 15 km sydväst om Särna
Brottet, ca 7,5 km sydväst om Mörkret
Dambustan, ca 30 km nordväst om Särna
Dyvelblästa, ca 20 km öster om Särna
Fjätrosvallen, ca 8 km sydost om Särna
Flovallen, ca 20 km nordöst om Särna
Foskvallen, ca 25 km nordväst om Särna
Fröbergsvallen, ca 30 km nordöst om Särna
Gamla Stötsäteren, ca 35 km sydväst om Särna
Gammalvasselvallen, ca 2 km sydöst om Nya Vasselvallen
Gammelsäteren, ca 15 km söder om Särna
Gammelvallen, ca 5 km sydväst om Storbäcken
Garsjöbäcksvallen, ca 30 km nordväst om Särna
Galsjövallen (Garsjövallen), ca 6 km väster om Särna
Granusjön, ca 25 km sydöst om Särna, mot Lillhärdal
Granåsen, ca 25 km sydöst om Särna
Grönsåsen, ca 16 km nordväst om Särna
Haftorsbygget, ca 25 km öster om Särna
Hedarbustan (Bustvallen), ca 30 km nordväst om Särna
Hedlundsbygget fäbod (Västanberget), ca 15 km nordväst om Särna
Herrhussäteren, ca 4,5 km väster om Lövåssäteren
Hållvallen, ca 25 km sydväst om Särna
Hållvallen (Särnaheden), ca 7 km nordväst om Särnaheden
Id-Persäteren (Krokbäckssäteren), ca 12 km sydväst om byn Drevdagen
Klorvallen, ca 10 km söder om Mörkret
Krypbygget, ca 17 km öster om Särna mot Lillhärdal
Kryptjärn, ca 15 km öster om Särna
Lemmsjövallen, ca 15 km nordväst om Särna
Lisselåvallen, ca 30 km nordöst om Särna
Lissåvallen, ca 28 km sydväst om Särna
Lövåssäteren, ca 15 km nordväst om Sörsjön
Malbäcksvallen, ca 10 km sydöst om Särna
Marstevallen, ca 3 km sydväst Tjärnvallen
Morbäckssäteren, ca 20 km nordväst om Sörsjön
Myrvallen, ca 12 km nordväst om Särna
Nornässäteren/bodarna, ca 30 km söder om Särna
Nya Stötsäteren, ca 40 km sydväst om Särna
Nya Vasselvallen, ca 25 km nordöst om Särna
Nysäteren fäbod (Björnådalen), ca 25 km sydväst om Särna

Fäbodrar i Särna, inventering del 2

presenteras i bokstavsordning:

Nysäteren (Mörkret), ca 20 km nordväst om Särna
Nysäteren (Öjvassla), ca 2,5 km norr om byn Öjvassla
Ol-Hansblästan, ca 20 km nordöst om Särna
Remvallen (Björnådalen), ca 20 km sydväst om Särna
Remvallen (Svartsjön), ca 25 km väster om Särna
Renskällan (Renskällsbygget), ca 40 km nordöst om Särna
Rörmyrvallen, ca 3 km väster om Särnaheden
Sidvallen (Siavallen), ca 20 km sydväst om Särna
Siksjövallen, ca 10 km väster om Särnaheden
Sildret, ca 30 km sydväst om Särna
Skvitterputten (Putten), ca 20 km söder om Särna
Skärvallen, ca 6 km söder om Mörkret
Slåttvallen, ca 25 km nordost om Särna
Snurrevallen (Snaravallen), ca 15 km söder om Särna
Stenkrullen, ca 15 km sydost om Särna
Stenvallen, ca 25 km nordväst om Särna
Storbäcken, ca 6 km nordväst om Tjärvvallen
Storbäcksvallen, ca 15 km nordöst om Särna
Storkällvallen, ca 1 km sydväst om byn Tjärvvallen
Stormorvallen (Mörkret), ca 30 km nordväst om Särna
Stormorvallen (Gördalen), ca 50 km nordväst om Särna
Stormyrvallen, ca 10 km nordväst om Särna
Storremvallen, ca 20 km nordväst om Särna
Strandvallen, ca 15 km sydväst om Särna
Strupvallen, ca 27 km sydväst om Särna
Svartåsvallen, ca 2 km sydöst om Fröbergsvallen
Särksjösäteren, ca 35 km sydväst om Särna
Trygåsen, ca 35 km nordöst om Särna
Tvärvallen, ca 25 km sydväst om Särna
Tyskblästan, ca 30 km sydöst om Särna
Tyskvallen, ca 15 km nordväst om Nordomsjön
Vidkölssäteren, ca 20 km nordväst om Sörsjön
Vinvallen, ca 30 km sydväst om Särna
Vålhåvallen, ca 20 km sydväst om Särna
Yttersäteren, ca 20 km söder om Särna
Åsarne (Slaktarvallen), ca 10 km väster om Särna
Åsvallen (norra), ca 25 km nordväst om Särna
Åsvallen (södra), ca 20 km väster om Särna
Älgårsvallen, ca 15 km nordöst om Särna
Ögåvallen, ca 20 km nordöst om Särna
Öjvallen, ca 2 km sydväst om fäboden Hållvallen
Öråvallen, ca 17 km väster om Särna

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Bergsvallen fäbod

Område: Sä 83

Plats: Ca 5 km väster om Särnaheden

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson Särna

Området: Bergsvallen ligger under Siksjöberget, därav kanske namnet. Jag är inflyttad, 1955 byggde vi, och då var det 4 hushåll med kor (sommarbete) på fäboden. Det var Linnea och Alfred Persson som tidigare köpte sin fäbod av min svärmor, Mary och Bengt Svensson, Ella och Edvard Spånberg, men tidigare har det funnits fler. Vi hade kor, getter, får och några höns på vallen. Där tillverkades smör, messmör och ost som vi sålde till skogsarbetare och folk från hembyn Särnaheden, det var ju ett måste för vi som kvinnfolk skulle kunna dra vårt strå till stacken, för på den tiden, då var man hemma med barnen och skötte hushåll och allt vad det innebar. Det var ett heldagsjobb med allt, först på morgon skulle korna ut, och sen cyklade vi, Mary och jag till hembyn (Särnaheden) och hjälpte till med slåttarn. Sen på kvällen tillbaks till fäboden och mjölka, diska upp allt, och ta hand om barnen. 1958 tog jag körkort, då blev det lite lättare, för på senare år körde vi själva mjölken från vallen och lämnade vid stora vägen på Särnaheden, för vidare färd till mejeriet med buss. Och så fick man beställa mjölkvaror från mejeriet som kom i mjölkkrukan tillbaks med bussen på kvällen. Jag slutade med fäbodbruket 1980 p.g.a. allergi, jag var den sista som brukade vallen med djur. Nu är alla gamla fäbodbrukare på vallen döda, men jag är där 2 mån på sommaren ändå, men det finns inga djur på vallen. Nu är jag ensam på hela vallen, förutom någon bara tillfälligt, men mina barn och barnbarn kommer och hälsar på någon gång. Jag har ett barnbarn som bor i Eskilstuna, hon är där på fäboden med sina barn i 2 veckor varje sommar. Vi har ingen el och ingen tv, härligt åt barnen. Det var mycket jobb med allt, men det var en härlig tid ändå, den kommer nog inte tillbaks tror jag.

Resultat:

2007 är område

- Närhet till fiske i Siksjön
- En del fritidsboende
- Medelstor vall

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Bergevallen fäbod

Område: Sä 58

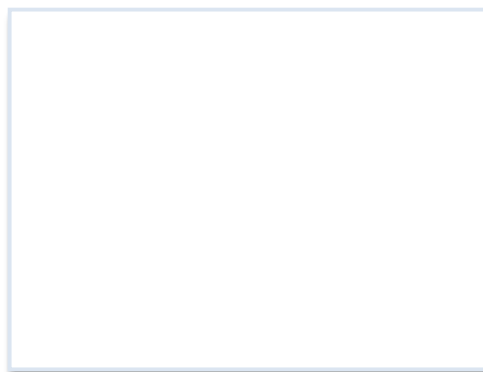
Plats: Ca 2 mil nordöst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2007

Foto: Ingemar Persson Särna

Området: Söder om Dyvelberget ligger den vackra fäboden Bergvallen. Här betar fortfarande (sommaren 1996) kor och får. Eftersom skogsbilvägen går genom vallen och slingrar sig mellan de små grå stugorna och fähusen måste ni som besökare köra försiktigt. Staketet runt gårdarna är till för att hålla betesdjuren ute. Korna och fåren går lösa på skogen och betar. Det har hänt att björnen har slagit några får för Tomas Dahlqvist, (fäbodbrukare) som har sina djur här på vallen. Bergvallen är en fäbod för gårdarna i Östomsjöns by. 1958 fanns här 3 gårdar och 22 djur.

Resultat:

2007 är område

- **Medelstor fäbodvall**
- **En del fritidsboende**
- **Hus och byggnader är i god kondition**
- **Närhet till Vedungsfjällets naturreservat, ca 3,5 km nordöst om vallen**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson, Feb 2010.

Källa: Boken, Gränslandet mellan Skog och Fjäll, text och form, Lena Leonardsson Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Björnholmssäteren

Område: Sä 111

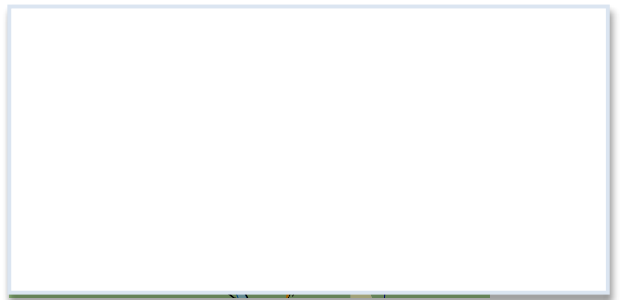
Plats: Ca 3,5 km norr om Storbron

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Ingemar Persson

Området: Björnholmssäteren ligger 3,5 km norr om Storbron, inom det nuvarande Fulufjällets Nationalpark. Säteren ligger på Tangåns östra sida och består av en stuga och en lada eller fähus. Fäbodstugan är av en ovanlig modell, den är hopbyggd av en ”vanlig stuga” och en härbreliknande byggnad. På 1800-talet var Björnholmssäteren fäbod till Storbron. Nu ägs säteren av Korsnäs AB, som har använt den som personalstuga. 1932 startade Lennart Wåhlstedt från Dala-Floda ett samarbete med får på södra delen av Fulufjället. Fåren, mest av svensk lantras, kom från hela Dalarna. Fårvaktarna bodde de första åren i Björnholmssäteren. Djuren betade i hela Tangådalen. På Tangåns västra sida strax söder om Björnholmssäteren är ett område med stora grova granar, den största är 36 m hög (Yngve Larsen Storbron, har klättrat upp och mätt den) och över tre meter i omkrets. Fäbodriften lades ner 1935.

Resultat:

2008 är område

- **Björnholmssäteren ligger inom Särna socken**
- **Närhet till friluftsliv och fjällvandring**
- **Ca 2 km till Norska gränsen i väster**
- **Närhet till fiske i bl. a. Tangån**
- **Byggnader i bra kondition**
- **Liten fäbodvall**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Bornåsjösätern

Område: Sä 72

Plats: Ca 15 km sydväst om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Störrös (eldhus) med bod

Området: Åker man ca 15 km söderut efter Malungsvägen från Särna, och svänger in 1 km från stora vägen kommer man till Bornåsjösätern. En del hus vittnar om att det är en gammal vall, t ex finns en datering på en stuga från 1811. Folk från Särna och Sörberget slog ner sina bopålar på denna vall och började med fäbodbruket. Generationer efter generationer har sedan dess vistats i Bornåsjösätern på somrarna. Men idag är den som de flesta fäbodar nedlagd från djur. Sista fäbodbrukare var Anna-Britta Persson, och året var 1976. Före det gick man hit med boskapen från Särna och Sörberget och tillbaka på hösten. Flyttlassen fraktades med häst och trilla. På 40-50- talet fanns 6 hushåll med tillsammans ca 20-25 kor, 3-4 hästar och ibland en gris, dessutom får och getter. Kor och getter vallades till skogen i lång rad på morgonen, lockade av säterkullor med ”saltkuppe” på magen (blandning av t ex mjöl och salt hopblandat) och kulningar i olika tonlägen förekom. Boskapen gick själva i skogen på dagen, och kom hem på eftermiddagen. På sensommaren kunde det bli kväll, då det fanns svamp (sopp) i skogen. Ibland hände det att det fattades något djur, då var det bara för alla som kunde, att gå ut och leta. Ofta hittades djuret på någon myr eller källhål där det har gått ner sig. På dagarna hade fäbodkullorna fullt upp med att först mjölka i ottan, sedan separera mjölken, kärna smör, ysta-koka messmör i störröset (eldhuset). Under några veckor i augusti gick 2 hushåll (John-Erik och Lill-Karls) till deras 2: a fäbod, Hållvallen med alla djur, och deras tillhörigheter-mat och även barn klövjades, (fraktades på häst) till fäboden. Vägen från Malungsvägen byggdes under 40-talet, före det fanns det bara en trillväg (sämre väg). Fortfarande återkommer generationer som har växt upp här under somrarna med fäbodlivet, tillbaka på semester och ledighet och upplever lugn och ro och gemenskap på vallen. Vi är många som har fina minnen från den här vallen med allt vad det innebär att uppleva fäbodbruk och gemenskap.

Resultat:

2010 är område

- **Medelstor fäbod**
- **En del fritidsboende**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Brottet fäbod

Område: Sä 112

Plats: Ca 7,5 km sydväst om Mörkret

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Ingemar Persson

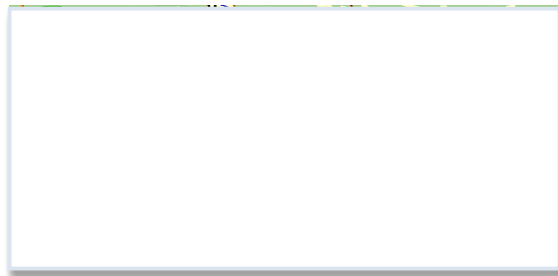

**Ladugården har fallit ihop
(vänster i bild)**

Stugan börjar bli i dåligt skick

Området: Brottet var fäbod till gårdarna i Husvallgölen. (Kan det ha något samband med att Transtrandsbor tog brynsten på Klorhöa?). Buföringsvägen är förmodligen den samma som kallas turistvägen till Njupeskar från Husvallgölen, som är en vandring på ca 25 km.

Resultat:

2008 är område

- Gångstig, ca 1,6 km från farbar bilväg (Vänster hitom Brottäckstugan).
- Fäboden ligger inom Fulufjällets nationalpark.
- En del byggnader i dåligt skick.
- Öde.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Dammbustan fäbod

Område: Sä 104

Plats: Ca 30 km nordväst om Särna

Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persson

Stuga med bod

**Kokplats, där man kokade
t.ex. messmör**

Området: Dammbustan, ett äldre eller kanske parallellt namn är Himmerbusta. Hur gammal denna vall är vet man inte men ett bräde med ett årtal, 1762, är bevarat från en stuga som revs 1918. Erik och Karolina Östensson använde vallen till 1918, och troligen hade Karolinas föräldrar vallen tidigare. Dammnamnet kommer troligen från att den har använts av Dammgården ännu tidigare. Den större stugan med skjul och bod byggdes 1918 av Stutt Johan Olsson Särnaheden. Stutt Johan Olsson och Maria använde sedan vallen till 1949. Vallen slog man varje sommar och lade i en vinterhjassa. Höet hämtades med häst och släde, oftast i mellandagarna då man var hemma över jul och nyår från skogskörningen. Johan och Maria hade kor, får, och getter, vissa somrar även en gris som man plockade ”arve och imört” åt. Fisk var en viktig basföda i sätern, öring från bäckarna, och abborre och gädda från Väggesjön. Det var en tid när man hade självhushåll och maten var äkta och naturlig kost. Nedlagd som fäbodvall 1946.

Resultat:

2008 är område

- Liten fäbodvall
- Öde

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Dyvelblästa fäbod

Område: Sä 77

Plats: Ca 20 km öster om Särna

Tidpunkt: 2007

Namn: Dyvelblästa fäbod

Foto: Ingemar Persson

Området: Dyvelblästa ligger vid dyvelån, därav namnet. Ordet blästa kommer troligen av att man hittade malm i trakten. Oftast användes endast namnet blästa. Dyvelblästa är en gammal fäbod. Vad man minns så var de första bosättarna John Olov Persson och hans hustru Ingeborg, även kallad Kont-Imber. Efter dem kom deras dotter Sofia och hennes make Per Johnson. Grannar var Anna och Bagg Jonas Ohlsson samt Helena och Rudolf Rolfsson. På vallen fanns kor, getter och får. Det tillverkades smör, messmör och ost.

Varor som togs till affären i Särnaby och byttes mot andra varor. Förutom skötseln av djuren plockades vidjor, som man gjorde sopkvastar, vispar och s.k. spänningar av. Spänningarna var ett slags halsband till djuren. För att komma till Dyvelblästa, fick man från landsvägen gå ca 45 min genom skogen. Skogsstigen var smal, men en bit längre upp från landsvägen gick en kärrväg, där hästen kunde dra trillan (vagn) med buföringslasset. Man buförde (flyttade) till vallen i början av juni, och tillbaka till hembyn i september. Fäbodbruk har funnits på vallen fram till ca 1964, återupptogs igen några somrar i början på 1970-talet av Agnes Back. Hon tog hand om kreatur till andra djurhållare. Djuren ägdes av Elin och Per Svensson, Byggevallen och Anna-Britta Persson Sörberget. Agnes hade då 5 kor, 40 getter och killingar på vallen.

Resultat:

2007 är område

- En del fritidsboende
- Fast fornlämning, slaggvarp.
- Området ligger intill Krakelandets naturreservat.

Gammal bosättning fäbodvall

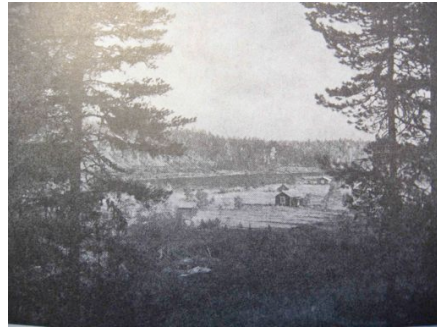
Namn: Fjätrosvallen

Område: Sä 92

Plats: Ca 8 km sydost om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: H. Lg 15/9 1960

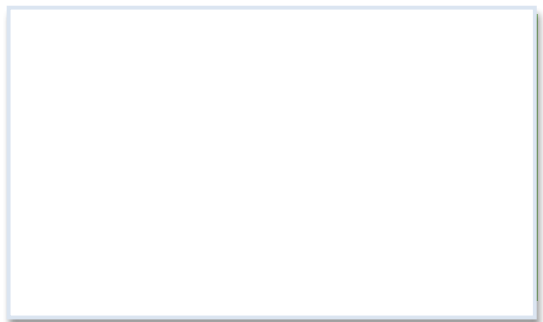

Fjätrosvallen som den såg ut 1960
Foto taget från Allmunvägen NV vallen

Området: Forslund hör ett starkt brus som ackord till skällornas melodi. Där öppnar sig en port i strandens skogsvägg snett emot Fjätrosvallen. Det är den stora Fjätälvens os som gett fäbodvallen dess namn.

Anteckningar från boken "Almungvägen"

Manne Eriksson (Sme-manne) berättar i boken att Fjätrosvallen hade 6 delägare. Delägarna var alla från Särna. Manne hade kreatur på vallen fram till 1953. Sydvästra delen av vallen kallades Stor Jo-vallen efter Stor-Jo släkten. En annan delägare var Berge Anders, som också hade vall på Snurrevallen.

Resultat:

2007 är område

- **Fridfullt område**
- **Fritidshus i närheten, annars helt öde.**
- **Närhet till fiske i Österdalälven och Fjätälven.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna Mars 2010.

Källa: Anteckningar från Karl-Erik Forslunds bok, Med Dalälven från källorna till Havet: Första boken "STORÅN" Idre/Särna. Anteckningar från boken "Almungvägen" skriven av Helge Lindberg.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn; Flovallen

Område: Sä 149

Plats: Ca 20 km nordöst om Särna

Vadstället, där man vadade över älven.

Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persson

Området: En vanlig fråga i korsordet brukar vara "lugnvatten", tre bokstäver. Lösenordet brukar då bli sel. För oss Särnabor skulle det lika gärna kunna bli flo, eftersom det är vårt uttryck för ett lugnt vatten i en å. Åker man efter vägen Särna-Öjvassla, och över Fjätälven då passerar man Flovallen-eller floon som platsen vanligtvis kallas. Under 1800-talet fanns det en fäbodvall på västra sidan om Fjätälven, och helt logiskt blev namnet på platsen Flovallen. Att en fäbod anlades där, vid Fjätälvens strand, var i och för sig inte så märkvärdigt. Ordet fjät kan härledas från det irländska uttrycket för "gräsrik åbrädd" eller "låg gräsbevuxen äng vid vatten". En alldeles utomordentlig beskrivning av älvens område på dess västra sida, där vallen låg. Kommunikationerna eller infrastrukturen som det numera heter har givetvis förändrats betydligt sedan Flovallen var en fäbod. På den tiden fanns endast en ko och en kärrstig mellan Öjvassla och Särna. Överfarten, vadet, gjordes i nedre delen av floon, just där lugnvattnet åter började bli strömmande. Sedermera byggdes en bättre, riktig väg med bro över älven. I stället för att bygga bron nere vid det gamla vadstället som var "låg gräsbevuxen äng vid vatten" blev det helt riktigt den plats där bron nu är placerad. På den östra sidan av Flovallen var det på 1950-talet en stor skogsstation. Åtta byggnader som hyste såväl hästar som huggare, körare och kronojägare, förmän och dagsverkare.

Resultat:

2008 är område

- **Öde som fäbodvall.**
- **Fritidsfiske och ett naturskönt område.**
- **På bägge sidor Fjätälven, en del fritidsboende.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Foskvallen

Område: Sä 81

Plats: Ca 25 km nordväst om Särna

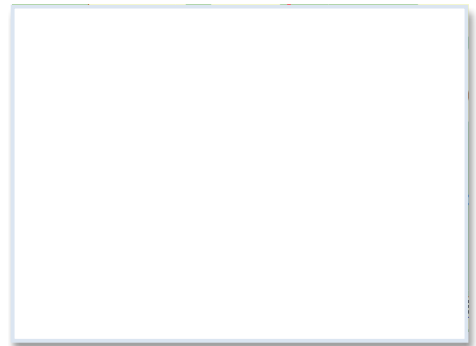
Tidpunkt: (1996) 2007

Foto: Ingemar Persson

Stora slätter och betesängar

Området: Per-Erik Hedlund och hans fru Anna, brukade vallen som fäbod. De övertog vallen i samband med köpet av Jönsens fastighet på Särnaheden. Karl Jönsen med familj bodde tidigare året runt på vallen. De hade också byggt gården på 30-talet. Karl Jönsens mormor, Kerstin Jönsdotter bodde ensam i en gård längre ner på vallen. Hon bodde där ända in på 30-talet, då över 90 år och blind. Hon var född 1842, död 1935. Hon var gift sedan 1864 med Tysk Erik Jönsson. Han var född 1836, och dog 1903.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **En familj som har året runt – boende.**
- **Stor vall som genomkorsas av Rv 311.**
- **Får på bete tillfälligt under sommaren.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Fröbergsvallen

Område: Sä 89

Plats: Ca 30 km nordöst om Särna

Tidpunkt: 2007

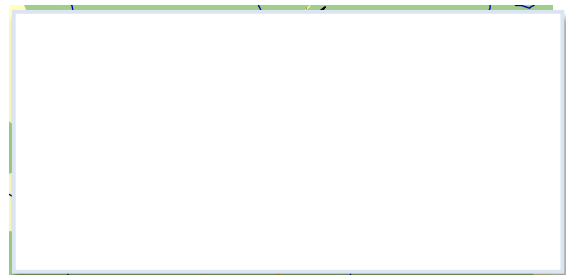
Foto: Ingemar Persson

Naturskönt område vid fäboden

Området: Fröbergsvallen ligger i närheten av Svartåsen och Vedungfjällens naturreservat.

1921 inträffade den händelse som för all framtid kommit att kallas Särnas blodbad. Det var den 21 augusti, som det ägde rum i närheten av vallen. På 1920-talet var björnar ovanliga här i trakterna, och vid fäboden betade många djur om sommaren. Den här dagen kom några av de får och getter som fanns på vallen hem tidigt. De var skrämda och även något djur skadat. 17 av djuren saknades, 9 får och 8 getter. Det visade sig senare att fåren och getterna tagit skydd i ett gammalt stall längre upp i skogen. Björnen hade då klättrat upp på stallets tak och skrämt ut smådjuren. Han slog sedan 17 stycken av dem. Några åt han genast upp, andra grävde han ner och täckte över med mossa för att spara till ett senare tillfälle. Djuren som överlevde flyttades till Morvallen. Eftersom händelsen inträffade på kronans mark var björnen fridlyst. Avvecklad som fäbodvall 1941.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende.**
- **Närhet till Vedungensfjällens naturreservat.**
- **Markerad gångstig till Yxningåfallen, ca 1500 m.**

Foto: Okänd

Stugan där "blodbadet" ägde rum i augusti 1921

Gammal bosättning fåbodvall

Namn: Gamla Stötsätern

Område: Sä 114

Plats: Ca 35 km sydväst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2008

Gamla Stötsätern

Foto: Nisse Skottheim

Området: Skärtjärn hade två fåbodgårdar här.

Vallen betades sista

gången 1935, efter det från och till fram till

1960-talet. Stötsätern var en s.k. långfåbod

(högsommarvistelse vid

flerfåbodsystem). På försommaren var brukarna med djuren i Våtkölssätern och senare på sommaren flyttade man till Stötsätern, där stannade de till sent på höstarna, ibland ända tills snön kom. Pelle Karlsson berättar om sin far, som på sommaren 1916, han var då 11 år, tröttnade att vara på Våtkölssätern. Han gick då hem till Sörsjön, dagen efter gick han ensam hela vägen till Gamla Stötsätern där hans syster var med djuren. Gamla Stötsätern ligger i Särna socken, men tillhör Husvallgölen.

Resultat:

2009 är område

- Naturskönt område vid Fulufjället.
- Ligger inom Fulufjällets nationalpark.
- Öde, förutom att husägarna besöker vallen.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Gammalvasselvallen

Område: Sä 162

Plats: Ca 2 km sydöst om Nya Vasselvallen

Tidpunkt: 2009

Foto: Ingemar Persson

Stora myrområden runt vallen som brukades som myrslåtter

Området: Gammalvasselvallen, en mycket gammal fäbodvall, som har anor sedan 1800 talet, innan man började anlägga Nya Vasselvallen som fäbodvall. Myrslåtter var vanligt runt Gammalvasselvallen, då man slog myrgräset med lie och gjorde s.k. vinterhässjor, som man vintertid fraktade hem till hemgården med häst och släde. Karl-Ove Dahlgren berättar att det en gång hände att fäbodbrukaren Kett-Ola Kristoffersson tog med sig pigan som kallades True och gick till Gammalvasselvallen för att hugga. Han högg och hon körde fram de huggna stockarna med häst, senare byggdes ett störrös (eldhus) och ett fjös (ladugård). Störrös fanns det många av på vallen. Efter storskiftet revs och flyttades många av byggnaderna bort, bl. a. till Nya Vasselvallen. Några brukare var Rabb-Jannes, Kryp-Per, Stor-Jannes, Kett-Ola, Näs-Ivar, Spö-Hans och Lok-Lias.

Resultat:

2009 är område

- **Närhet till Vedungsfjällens naturreservat.**
- **Skoterled går genom vallen bl. a. från Särna.**
- **Öde, hus och byggnader borta, förutom en slobod.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och samtal med Karl-Ove Dahlgren och Anna Hanses Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Gammelsätern

Område: Sä 76

Plats: Ca 15 km söder om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

**Håken -pers kokhus
daterat till år 1803**

Området: Gammelsätern lär enligt vad Forslund fick höra, vara den äldsta vallen i Särna. Gammelsätern var då uppdelad i fyra vallar, ägda av folk från Särna, Sörberget och Stenvad. Alla hemfäbodar, där man ofta stannar till första snön i oktober. Boningshusen hade två rum, skilda av svale och portluder, tapetserade och skinande snygga och prydliga, med en planterad rönntäppa. I rät vinkel däremot mjölkbod och störrös, likaså skilda av lider (förvaring av div. bruksföremål) Störröset, ett äkta kokhus (eldhus) med eldstaden mitt på golvet och rökhål i taket. På gårdsplanens tredje sida ligger fjöset, (ladugården) och bakom står lador och ett stall. Särnasätrarna hade ovanligt stora fjös, ju enklare och mindre boningshus desto större och bättre fjös. Somliga hus var omålade och grånande, andra rödfärgade. Flera nybyggda; MEN I GAMMAL STIL OCH AV GAMMALT VIRKE. Allra äldst är Per Håkanssons (Håken-Per) kokhus, nu en vanlig stuga med hörnspis och fönster, men förr ett kokhus på Remvallen. Lågt av grovt timmer, och i en av gavelns grävsta stockar står med stora breda bokstäver och siffror, ristade med krokniv MP K 11180 3. Årtalet kan tolkas som 1180, men det är kanske säkrare att läsa 1803, fast trean är en otydlig och mera fristående krumelur. Forslund visar i boken (på en bild), Jonas Halvarssons fäbod i Gammelsätern. På bilden ser man 2 män och 4 kvinnor, dessutom en stuga mjölkbod och störrös. Signe och Herman Persson var de sista som hade kreatur på Gammelsätern, de slutade 1975. Signes dotter Sonja berättar att föräldrarna fick arva sin del av vallen av Stenvad-Jonas och Johanna. Andra brukare av vallen var Håken-Per och Maria, Per Berg och Maria (Håkansdotter), A. J Lindkvist "Kvisten", Karl Rosenius och Amalia (Henningsdotter), Adolf Matssons, Gustav Jernberg och Anna. 1958 fanns där 2 gårdar med 7 djur.

Resultat:

2007 är område

- **Gammelsätern naturreservat, med bl.a. Guckusko.**
- **Medelstor fäbod med åkrar och byggnader i olika skick.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Anteckningar från Karl-Erik Forslunds bok, Med Dalälven från källorna till Havet: Första boken "STORÄN" Idre/Särna. Genom besök på fäbodvallen och samtal med Sonja Persson, Stenvad, Särna.

Gammal bosättning fåbodvall

Namn: Gammelvallen

Område: Sä 109

Plats Ca: 5 km sydväst om Storbäcken

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Ingemar Persson

Fulubågan intill Gammelvallen

Område: Vid Fulubågan ligger Gammelvallen. Fåbodvall till Storbäcken på 1800-talet. Idag finns en stuga kvar som sattes upp 1905, men har renoverats från och till som fritidshus. På 1900-talet har det inte varit fåbod i Gammelvallen utan det var en myrslåtter till Storbäcken. Här

hade de myrslåtter på bl a Storänget och Stenänget, där det kunde bli ca 12-14 vinterhässjor, som vintertid kördes med häst från Gammelvallen till Storbäcken. Det brukade börja med höslåtter i Storbäcken, sen myrslåtter och avslutas med att man tog mossor på fjället. Den plats där poststigen passerar fulubågan väster om Storbäcken, kallas "säterhögin" där finns fortfarande liar, som hänger i en gran och en slipsten kvar. Gammelvallen ligger mellan Storbäcken och Lillådalen.

Resultat:

2009 är område:

- Fritidsboende
- Öde som fåbod och för slåtter.
- Gränsar mot Lillådalen naturreservat.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Garsjöbäcksvallen

Område: Sä 115

Plats: Ca 30 km nordväst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2008

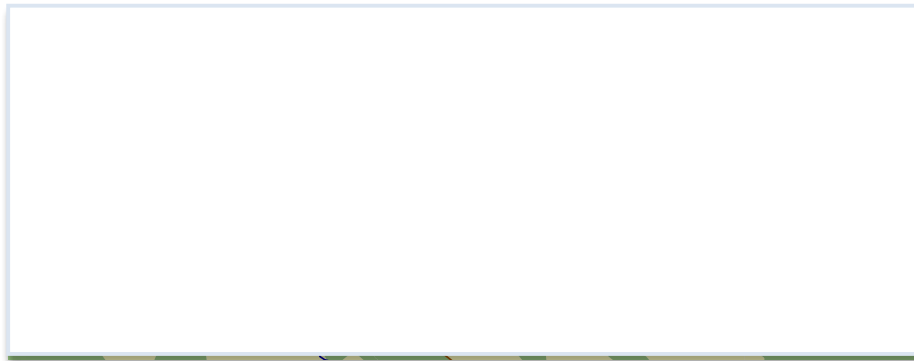
Foto: Ingemar Persson

**Gammal bod eller mejeri, för
förvaring av mjölk eller matprodukter**

Området: Brukare av vallen, Karin och Emret Hedlund,
Emil Hedlund och Gårds Elna Karolina.

På den andra delen av vallen höll folk från Håkasgården till, den delen av vallen kallades Håkasvallen. Den brukades av Emret Hedlunds svärföräldrar Håkan Jonsson Moen och Gårds Ingeborg Jonsdotter. Garsjöbäcksvallen lades ner som fäbodvall 1939.

Fäboden ligger ca 1,5 km från väg, nordöst om Trollsjöarna

Resultat:

2009 är område

- Öde som fäbodvall.
- Fångstgrop i området.
- Dom flesta hus i mycket dåligt skick.
- Flera små betes eller slåtterängar i anslutning till vallen.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Galsjövallen (Garsjövallen)

Område: Sä 88

Plats: Ca 6 km väster om Särna

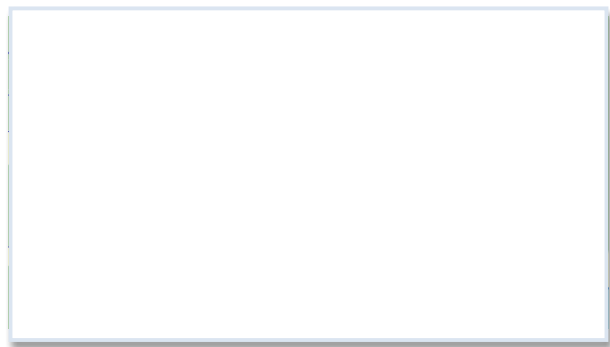
Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Gamla och nyare hus och byggnader i bra skick

Området: Vallen hade två brukare: Högs Jon och Högs Per-Erik Persson. Högs Jons del av vallen såldes 1953 till Börje Larsson. Högs Per-Eriks del är fortfarande kvar inom släkten. Fäboddriften upphörde någon gång under 1940-talet.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **Naturskönt område vid fäboden.**
- **Närhet till fiske, Galsjön och Näcksjön.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Granusjön fäbod

Område: Sä 64

Plats: Ca 25 km sydöst om Särna, mot Lillhärddal

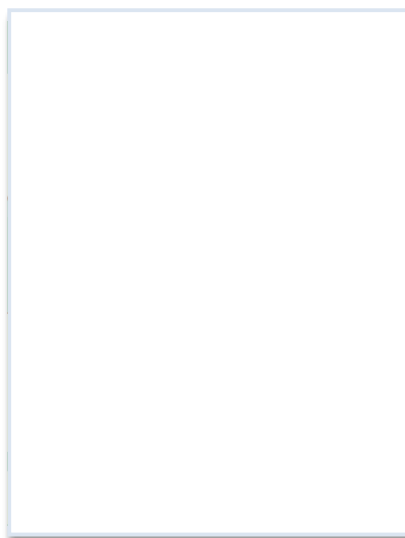
Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Området: Svänger av Lillhärddalsvägen efter att på en skylt läst Granåsjön, och åker efter grusväg fyra kilometer fram till fäbodvallen. Vallen har sitt ursprung i att Dalbergare och Dalhqvistare födda i Särna, men utflyttade till annan ort, flyttade hem till Särna och blev nybyggare vid Granåsjön. En av dem var Anders Dahlqvist född 1819. Sista brukaren var Amanda och Harald Johansson på 80-talet. 1958 fanns det två gårdar med 9 djur på vallen. Husförhör hölls år 1858-1868.

Husförhör: Prästen samlade församlingsborna i de olika byarna och hade då i uppgift att kontrollera läskunnighet och kunskaper i katekesen och betygsatte vars och ens kunskaper. Vid husförhörhöret gick prästen igenom församlingsboken och kontrollerade dess uppgifter.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **Klassificeras som en stor fäbod.**
- **Närhet till fritidsfiske i Granusjön.**
- **Avlång vall med hus och byggnader på bägge sidor av vägen.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och samtal med Maria Jonasson och Kerstin Rolfsson Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Granåsen fäbodvall

Område: Sä 62

Plats: Ca 25 km sydöst om Särna

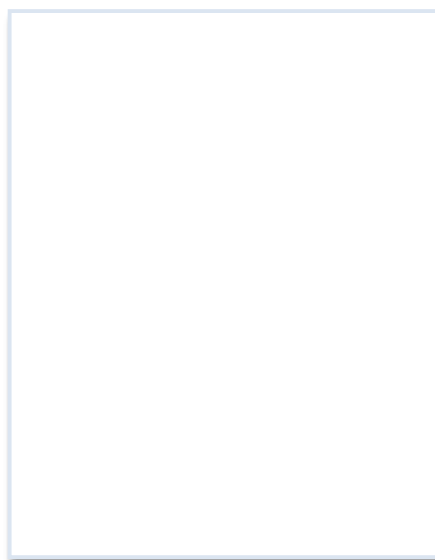
Tidpunkt: (1990) 2007

Foto: Ingemar Persson

**Gammalt mejeri för förvaring
av t.ex. mjölk och grädde.**

Området: Granåsen är belägen strax intill härjedalsgränsen ungefär en halvmil söder om vägen mot Lillhärdal. Fäboden ligger på 640 m ö h vid granåsbäcken som kommer från det jättelika myrområdet i öster, gränsande till fäboden. En stor, småkuperad vall med några kurande, gamla husklungor möter besökaren idag. Sumpskogsartad gran-och björkskog omger vallen som är helt öppen från sett en åsliknande rygg prydd av en barrskogsdunge. Söder om själva vallen finns ett nybygge omgivet av sumpskog och några gamla myrodlingar. 1958 fanns där 2 gårdar med 8 djur.

Kulturhistoria/hävd: Vallen som tillhör Östomsjön, torde ha en flerhundraårig hävdhistoria, men närmare uppgifter saknas. Ett kortare avbrott i hävden följdes av hästbete varefter den nuvarande brukaren började med djurhållning med fjällkor och getter. Djuren är få, så betestrycket var inte särskilt hårt.

Resultat:

2007 är område

- **Granåsen är en stor fäbod med åkermark.**
- **Vallen ligger öde (inga brukare av boskap).**
- **I dag används de gamla husen till fritidsboende.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Grönsåsen fäbod

Område: Sä 91

Plats: Ca 16 km nordväst om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Vy mot Fulufjällets nationalpark

En husgrupp av många på vallen

Området: Fäboden som ligger vackert belägen öster om Fulufjällets nationalpark, ca en mil hitom Mörkret. Fäbodbrukare i Grönsåsens fäbod som Sven Larsson minns mellan 1940-65

Rabb-Emma Lindberg 4 kor och kalvar

Gustav Dahlkvist 3 kor

Lars Nordkvist 4 kor

Maja Larsson 5 kor

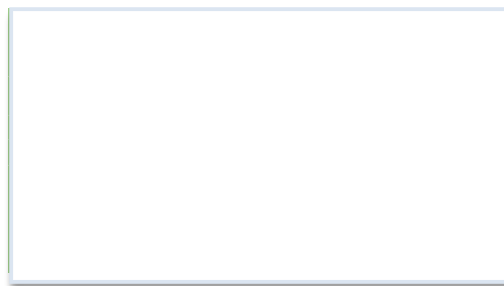
Daniels Alfred Larsson 3 kor och 3 getter

Anna Bäckman 3 kor

Grind- Ingeborg 4 kor och 4 getter

Ann Inga Smith 3 kor

Dessutom var det många inackorderade kor från Särna på vallen genom åren. De sista som hade djur på vallen var Karin Holmström, Gunnar och Ingeborg Andersson. Joles Jonas som då hade taxi, hade en chaufför som hette Ingvar Jonsson som fraktade mjölken till mjölkcentralen i Särna

Resultat

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **Stor fäbodvall med åkrar.**
- **Både nyare och gamla hus.**
- **Nära till Fulufjällets nationalpark.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och samtal med Sven Larsson (Spaksven) Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Haftorsbygget fäbodvall

Område: Sä 97

Plats: Ca 25 km öster om Särna

Tidpunkt: (1996) 2007

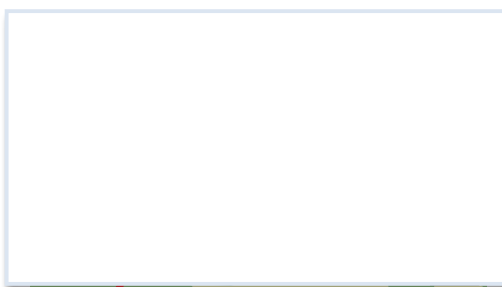
Foto: Ingemar Persson

Två av gårdarna på Haftorsbygget

Området: Haftorsbygget är en fäbod till byn Östomsjön. En del namn på fäbodbrukare var: Hö-Johan, Skåve-Olov, Jo-Jönsson och Sivert Hansson. Det var vanligt att varje gård hade flera fäbodar och växlade mellan dessa (flerfäbodsystem). Ibland flyttade man mellan olika vallar samma sommar, några hade två eller tre vallar, som de växlade mellan olika år. Det är nu länge sedan Haftorsbygget betades av kreatur. På myren väster om vallen finns en damm. Det är krypån som är uppdämd. Haftorsbyggedammen var en av flera dammar i ett system, som behövdes för att det vinteravverkade virket från t.ex. Trygremmet skulle kunna flottas ner till Österdalsälven. 1958 fanns det 7 gårdar med 33 djur på Haftorsbygget fäbodvall. Sista fäbodbrukare var Hö-Johan och Sivert Hansson på talet.

Resultat:

2007 är område

- Fritidsboende
- Stor vall med åkrar.
- Ca 2 km till torvtäkt (Krypkölen).
- En fäbodvall med flera mindre fäbodställen.

Haftorsbygget 1915
Foto: Okänd

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Hedarbustan (Bustvallen)

Område: Sä 82

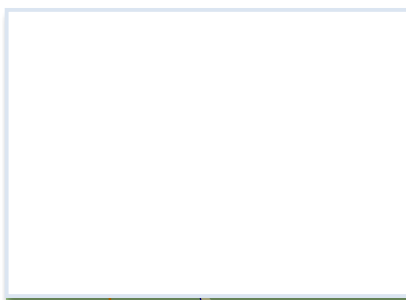
Plats: Ca 30 km nordväst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2007

Foto: Ingemar Persson

Området: Allt eftersom djuren blev färre och slåttern hemma på gårdarna bättre, upphörde man med fäboddriften på i första hand de s.k. långfäbodarna. Hedarbustan var en sådan vall som man lämnade för att det var så lång och besvärlig buföring. Det var 2 mil till Hedarbustan från Särnaheden. När vägen till Gördalen var klar, körde man djuren från Särnaheden till Strömsildret med bil och gick därifrån. Det var väldigt bra bete på Bustvallarna. På vällen hade man inte bara kor och får utan grisarna var också med där. Men det gick inte att ha grisarna tillsammans med korna. Korna var "helilskna" på grisar. På försommaren skulle grisen lära sig att följa människor. Vid ett sådant tillfälle fick en vallkulla på Hedarbusta, ta grisen i famnen och kasta sig i ån för att undkomma de ilskna korna. På hösten när man skulle hem från vällen var det problem med att få grisen med därifrån. Den gick 1 km sedan vände den tillbaka om man inte var med och motade. En midsommarafton kom inte korna hem till vällen på kvällen, när man begav sig ut och letade hörde någon en koskälla på avstånd. När de kom fram, stod alla korna i en ring omkring en ko som hade fastnat mellan några stenar och brutit ett ben. Fyra karlar lyckades bära hem kon med hjälp av en matta och ett täcke, som de lade under kon och sedan lyfte henne i. Om inte de andra korna stannat hos den skadade hade hon troligtvis aldrig återfunnits. Medan vällen var i bruk var det svårt att hitta björkar i närheten. Till lövningen vid midsommar fick vallkullarna gå långt och leta löv. Nu har vällen växt igen med löv och asp. 1936 slutade man att beta på Bustvallen, så man stannade i Bergsvallen i stället, den ligger bara 5 km från Särnaheden. Fäboddriften lades ned 1948 (1936).

Resultat:

2007 är område

- **Öde som fäbod**
- **Åker och betesmark.**
- **En del fritidsboende.**
- **Byggnader i både bra och dåligt skick.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Dec 2008.

Källa: Genom besök på fäboden och Samlade skrifter av Lena Leonardsson, Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Hedlundsbygget fäbod (Västanberget)

Område: Sä 116

Plats: Ca 15 km nordväst om Särna

Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persson

Området: Hedlundsbygget är en liten fäbodvall som brukades av endast en familj, och det var Sofia och Erik Hedlund.

De tillbringade hela somrarna på vällen, från tidig försommar till sen höst. Dom hade kor, getter och en gris. Av mjölken tillverkades ost, messmör och dravle. En del mjölk såldes till skogsarbetare som både högg och körde timmer, även till

vägarbetare som t ex dikade vägar. Det var vanligt att det var liv och rörelse både i skogen och på fäbodar på den tiden av både folk och djur. Myrslåtter var också vanligt, och ett tillskott till djurhållningen. På vällen var det också gott om orm, troligtvis kom de från Siksjöberget, som ligger alldeles i närheten. Nedlagd som fäbodvall 1951, på grund av att bostadshuset brunnit upp vid en brand, sen flyttade man med djuren till Foskdalsvällen.

Resultat:

2008 är område

- Öde som fäbodvall.
- Fritidsstuga och en del andra hus, bl a ett eldhus (störres).
- Närhet till fiske i bl a Siksjön, där gamla poststigen går fram.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Herrhussätern

Område: Sä 117

Plats: Ca 4,5 km väster om Lövåssätern

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto från boken, Med Dalälven:

Från källorna till Havet: Första boken

Foto: Otto Hellström

”STORÅN” Idre/Särna skriven av K. E Forslund 1919.

Området: Herrhussätern ligger vid Tangån mellan Östertangen och Summelfjället. Karl-Erik Forslund skriver om Herrhussätern i en bok 1919: ”Tangån rusar förbi

Herrhussätern, bäddad i stor blandskog djupast i den trånga mörka dalen, vid foten av en tvärstupande backe.”En gård, tillhörig Hägnåsen-stuga, fjös, bod, lador, var alla av grovt rundtimmer”. I början av 1930-talet var Wählstedts vid Herrhussätern med fåren. Det fanns då två ladugårdar kvar, och fårvaktarna hade fällor för fåren här, där fåren stängdes in på nätterna. 1938, fanns fortfarande rester kvar av ladugården men inget syntes av stugan. Nära bron över Tangån ovanför Herrhussätern ser Forslund en koja, 2x2 m i fyrkant, med ett litet fönster. Kojan var liten och hade bara två britsar och en spis. Här bodde Storbro Per, alltid ensam. Han fiskade i Tangsjöarna och snarade ripor. Som kvällsarbete gjorde han brynstenar (brynen), tagna i Bandskåran, och här vid ”källa” som platsen kallas. En annan brynkoja står söder om Herrhussätern, där Brynbäcken uppifrån Styggskåra mellan Summelfjället och Fulunäbben störtar ner i ån. Där fick man utmärkta liebrynen i Gammelgruvan. Man sysslade med detta hantverk fram till 1915. Herrhussätern var fäbod till Hägnåsen. Möjligen kommer namnet Herrhussätern, av transtrandsmålets ”harra” vilket är ett gräs som växte på vissa vallar och som det var svårt att få lien att bita på. Herrhussätern blev nedlagd som fäbodvall 1914.

Resultat:

2008 är område

- **Fulufjällets nationalpark.**
- **Öde, som fäbod, hus och byggnader borta.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Hållvallen fäbod

Område: Sä 37

Plats: Ca 25 km sydväst om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Slätteräng på Hållvallen

Området: Fäbodbrukarna på Hållvallen brukade växla mellan två fäbodar, Bornåsjösätern på försommaren och Hållvallen på hösten. Hållvallen var en höstvall, eftersom slåttern på vallen skulle göras på sommaren, och höet skulle in i ladan, innan korna kunde släppas på bete. När betet var bra, kom folk och djur från både Nysätern, Vålhasätern och Bornåsjösätern till Hållvallen. Husen på vallen var ganska enkla, eftersom det blev en ganska kort period man tillbringade där på hösten. Bond Lias, Utgårds Samuel, Utgårds Elias, Sörbergs Jonas, Jon Östensson och Holsfolket var namn på sex fäbodbrukare som höll till på Hållvallen. Husen var till största delen s.k. störrös (öppen eldstad), fjös (ladugård), och någon bod för förvaring av mjölken av korna, och att så långt det gick, hålla maten färsk till fäbodfolket. 1961-62 sattes stugan upp efter arv i fjärde generation av familjen Kurt Karlsson. Sen år 2002 har fäboden brukats av dottern Lena som fäbod med kor, häst, får och en get för bete. Hållvallen nerlagd som fäbod första gången 1926.

Resultat:

2009 är område

- Närhet till fiske i Öjsjön.
- Fritidsboende med levande fäbodvall
- Hållvallen ligger mellan östra och västra hållkölen, på en skogsås.
- Bod från år 1811, och ladugård är byggnader från den gamla tiden på Hållvallen.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Hållvallen fäbod (Särnaheden)

Område: Sä 118

Plats: Ca 7 km nordväst om Särnaheden

Tidpunkt: 2008

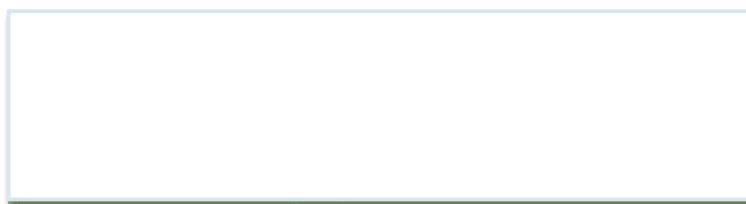
Foto: Ingemar Persson

Första snön på senhösten

Området: Hållvallen tillhörde folk från Särnaheden och Idre (Sjöändan). Fäbodbrukare var Trå-Per Jonsson, Per Jonsson (fjärnsn), Sju-Viktor Johansson och Patrik och Inga Johansson (syskon). Fäboden upphörde som fäbodvall 1953.

Resultat:

2009 är område

- Öde, från både folk och fä (djur).
- Hus och byggnader börjar bli i dåligt skick

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Id-Persätern (Krokbäckssätern)

Område: Sä 164

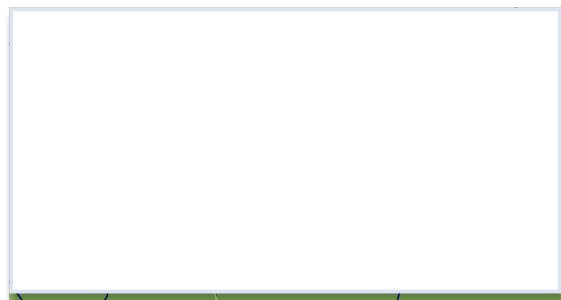
Plats: Ca 12 km (skoterled) sydväst om byn Drevdagen

Tidpunkt: 2009

Foto: Ingemar Persson

Området: Krokbäckssätern – även kallad Id Persätern – fanns redan 1852 med ”2ne fähus, ett sterhus och en mjölkbod”, när norrmannen Even Överby från Trysil köpte fäboden för 100 riksdaler. Säljaren var den konkursfärdige Jöns Persson i Storbo. Två år senare såldes fäboden vidare till Id Per Olsson från Idre, gift i närbelägna Drevdagen, där han redan hade bott ett par år.

Med familj och djur bodde han här som åretruntboende i 20 år. Han arbetade bl. a. med att bygga Röskåsen för Evan Överby. År 1861 sålde Id Per stället i Krokbäcksdalen till Kristoffer Staff i Storbo, tillsammans med skog... inom dess rämärken, som begynnades i Julkvällsåsen, därifrån till Översjön, sedan till norska gränslinjen på Røfjället och följer linjen efter till Lifjällsröset, därifrån till Røfjällsskiftet, därifrån till förstnämnt ställe Julkvällsåsen jämte två gamla fähus. Id Persätern har på 1900-talet används som säter av Stavbacken i Storbo, senast av Olga och Emil Emretsson, och därefter av Zakrisbacken med Signe och Edvard Emretsson. De hade säter här fram till mitten av 1940-talet.

Resultat:

2009 är område:

- Närhet till naturupplevelser.
- Hus och byggnader i bra skick.
- Inom Drevfjället naturreservat.
- Vandrings och skoterleder i området.
- Knytpunkt för skoterled till byarna, Gördalen och Drevdagen, men även till den gamla fäboden Röskåsen via Brunnsätern.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Klorvallen fäbod

Område: Sä 155

Plats: Ca 10 km söder om Mörkret

Tidpunkt: (1996) 2008

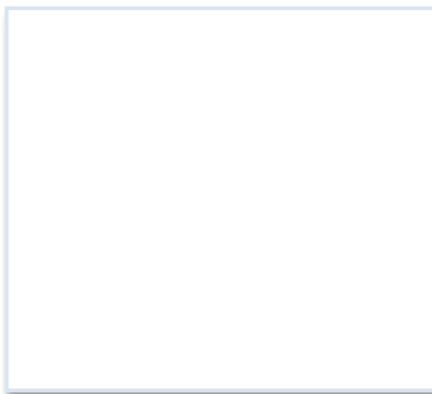
Foto: Ingemar Persson

Sly och växter omger vallen

Området: Klorvallen har länge varit övergiven. För mycket länge sedan bodde där en karl som var kyrkvärd i Särna. Brukade gå från Klorvallen till Särna, och t.ex. ringa i kyrkklockorna, sen gå tillbaka till vallen. Bror Jensens kallar skiftet för ett ”fondskifte” det vill säga, ägaren har skänkt vallrutan till Särna samfällighetsförvaltning.

Resultat:

2009 är område

- Närhet till Fulufjällets nationalpark.
- Öde, förutom en husgrund och rester av en hage.
- Naturskönt område med närhet till fiske i Fuluälven.
- Ca 3 km sydöst om Klorvallen vid Göljån, var det regnkatastrof 1997.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Krypbygget fäbodvall

Område: Sä 65

Plats: Ca 17 km öster om Särna mot Lillhärdal

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

**Får strövar fritt
och betar vallen**

Området: Om man åker mot Lillhärdal från Särna, passerar man en skylt där det står krypbygget. Svänger man vänster in på en grusväg kommer man efter en kort sträcka till fäbodvallen. På vallen möts man av ett 20-tal får som bräker i olika tonlägen, ett mycket trevligt möte, som det tråkigt nog blir bara mindre av. Djuren tillhör Jan och Kerstin Rolfsson som är fäbodbrukare idag. Längre tillbaks i tiden ca 1850 och framåt beboddes vallen av tre familjer året runt. Rolfsson och Hermansson var två familjer som åren 1946-53 bodde på vallen året runt. Kor, hästar och får har betat vallen näst intill oavbrutet efter slåttern i alla år. Sista året som Jan och Kerstin hade kor och häst på vallen var 1986, annars har det betats av får till dags dato. Husförhör hölls 1873-1880, (husförhör hölls i Sverige av Svenska kyrkans präster från 1686 till slutet av 1800-talet) så vallen måste vara mycket gammal. 1958 fanns där en gård med 4 djur.

Resultat:

2007 är område

- **Levande fäbodvall.**
- **Vallen betas av får på sommaren.**
- **En del hus från 1800-talets början på vallen.**
- **Medelstor fäbodvall med åkrar för slåtter och bete.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Kryptjärn fäbod

Område: Sä 61

Plats: Ca 15 km öster om Särna

Tidpunkt: (1990) 2007

Foto: Ingemar Persson

Norra delen av Kryptjärn

Området:

Kryptjärns fäbodvall passerar man efter vägen mellan Särna och Lillhärdal.

Längs vägen ser man mest några stugor och en liten brukad lunda med gårdsgård runt. Norr om vägen ligger den egentliga vallen som utgörs av en stor öppen böljande kullig slåttermark som betats under senare år. Vallen sluttar ner mot den vackra lilla kryptjärnen som omges av breda gungflyn som tidigare slåttras. Längst i norr ligger i ett par klungor de äldsta, gråa husen där djurhållningen levde kvar längst. 1958 fanns där 2 gårdar med 10 djur.

Kulturhistoria:

Kryptjärn är en gammal fäbod tillhörig Östomsjön. Här har även vissa tider funnits fast bosatta. Vallen brukades med slåtter fram till mitten av 1970-talet varefter bete vidtog. Åkerbruk har inte förekommit annat än något litet potatisland. Förr i tiden hölls ett stort antal inackorderade djur på fäboden. Senare års bete på vallen utfördes av fjällkor och getter fram till -88 varefter endast någon kalv eller några getter betat. Under 1991 var fäboden ohävdad.

Resultat:

2007 är område

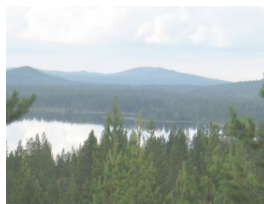
- **Stor fäbod med åkermark.**
- **Dom flesta hus används som fritidshus.**
- **Fridsam område, förutom att vägen går mellan en del hus.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Lemmsjövallen fäbod

Område: Sä 75

Plats: Ca 15 km nordväst om Särna

Vy över södra Lemmsjön

Tidpunkt: 2007

En husgrupp av flera på vallen

Foto: Ingemar Persson

Området: När man med bil åkt 13 km från Särna mot Mörkret, så står det att läsa Lemmsjövallen 2 km, på en skylt till höger av vägen. Efter att man svängt av på en grusväg, och nästan kommit fram till vallen, får man en vacker vy mot nordväst. Från vänster Tallberget, mitten Stora Ikornåsen och till höger Siksjöberget med Lemmsjön framför som sträcker sig nästan ända ner till vallen. Lemsjön har ett sund på mitten, så därför kallas den övre delen mot norr för (Nödre) och den i söder för (Syndre Lemmsjön). De första som bosatte sig på Lemsjövallen var folk från Särnaheden, Busk Jonas Jönsson och Elin, Skogs Per och Anna Rolfsson, Matilda Persson och hennes föräldrar. Sedan tog Klara och Sigfrid Persson över och blev de sista fäbodbrukarna i början på 60-talet. Från Särna kom Urmakare Karl Emanuel och Selma Larsson som slutade med fäboddrift i mitten på 50-talet. Den femte fäbodbrukaren var Julia och Gunnar Norin. 1958 fanns det 2 gårdar med 10 djur.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **Närhet till fiske i Lemmsjön.**
- **Västra sidan sjön finns det rester av en blästerugn.**
- **Blandning av både nyare och gamlare hus, t ex härbre daterat 1876.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Lisselåvallen fäbodvall

Område: Sä 56

Plats: Ca 30 km nordöst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2007

Foto: Ingemar Persson

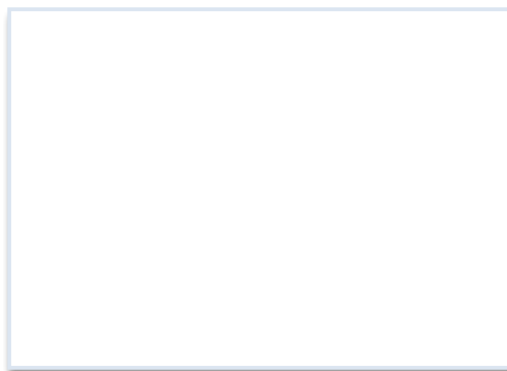

Vy över Lisselåvallen

Varje sommar återvände Elis tillbaka med sina kor och getter

Området: Lisselåvallen är fortfarande 1996 en levande fäbod som betas av kor och getter. Tack vare de betande djuren bevaras den artrika floran på vallen undgår att växa igen med gran och lövsly. Fäboden består av några klungor med stugor på en ganska stor öppen betesmark. Lisselån, som gett fäboden sitt namn, rinner fram genom den hårdbetande gräsmarken. På torrare platser växer kattföt, ormrot, vårfingerört, dvärglumner, vårbrodd och fjälltimotej. Här finns också två sorters låsbräken, nämligen vanlig låsbräken och höstlåsbräken. Karaktärsart är gräset stagg, som de betande djuren inte är särskilt förtjusta i eftersom den har styva och vassa blad. 1958 fanns där 5 gårdar med 32 djur.

Resultat:

2007 är område

- En del fritidsboende.
- Välbevarat ur huslig synpunkt, öppet och trevligt landskap.
- Ingen boskap, sista brukaren var Elis Back från Nordomsjön som i närmare 60 år var verksam. Där han också utvecklade sitt kunnande i framställning av den goda fäbodmaten (messmör, smör och dravle.) Han hade också ett stort intresse för fjällkons bevarande.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Lissåvallen

Område: Sä 30

Plats: Ca 28 km sydväst om Särna

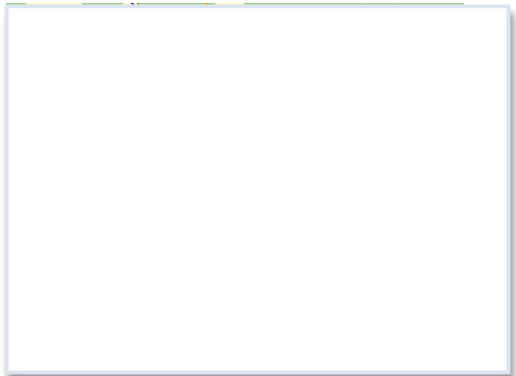
Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persson

**Annica med div. sysslor
i störröset (eldhuset)**

Området: Annica och hennes föräldrar, och mormor och morfar brukade Lissåvallen som fäbod med kor, getter, ibland en gris, men även flera vallar som Öråvallen och Garsjövallen. Det var Annicas morfar som köpte Lissåvallen av sin kusin Berge-Jannes en gång i tiden. Farmor och farfar brukade bl. a. Klorvallen. Som ett flerfäbodsystem brukades t ex Garsjövallen på våren och Lissåvallen på sommaren (flera fäbodgårdar på olika vallar som tillhör samma hushåll, emellan dessa flyttar man för att bäst utnyttja slätter och bete) som brukades olika årstider under vår, sommar och höst. Här fanns 1958 en gård med 8 djur.

Resultat:

2009 är område

- **Fritidsboende**
- **Välbesökt fäbodkafé.**
- **Närhet till Fulufjällets nationalpark.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Lövåssättern

Område: Sä 47

Plats: Ca 15 km nordväst om Sörsjön

Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persso

**Fäbodstuga Övre Lövåssättern
brukare från Sörsjön**

**Fäbodställe på Lövåssättern
brukare från Hägnåsen**

Området: Namnet Lövåssättern nämns redan under första halvan av 1800-talet. Sättern tros ha fått sitt namn efter den lövskogsbeklädda ås, benämnd Lövåsen, som man kan se när man kommer upp på Fulufjället, rakt västerut från sättern. Fäbodstugan i övre Lövåssättern, byggdes av Storag-Erik Andersson, född 1829. Det var hans dotterdotter Borghild Johansson, som var den sista som bedrev fäbodbruk här. Här höll hon till med kor och getter, kärnade smör, messmör och ost under 58 somrar mellan åren 1926-1986. Till sättern buförde (förflyttning från den bofasta gården i byn, till fäboden och tvärt om) fäbodbrukarna genom skogen från Sörsjön – en sträcka på 13 km. Hade man ärende ner till byn utan djuren, gick man i stället till Hägnåsen dit det bara var 7 km, varifrån man under senare år, kunde bli hämtad med bil. Bilvägen till Lövåssättern blev färdig 1966.

Resultat:

2008 är område

- **Fäbod med åkermark.**
- **Tillfälligt fritidsboende.**
- **Närhet till Fulufjällets nationalpark.**
- **Lövåssättern ligger inom Särna socken.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och samtal med Barbro Johansson, Sörsjön och Marie Kivimäki, Sörsjön.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Malbäcksvallen

Område: Sä 120

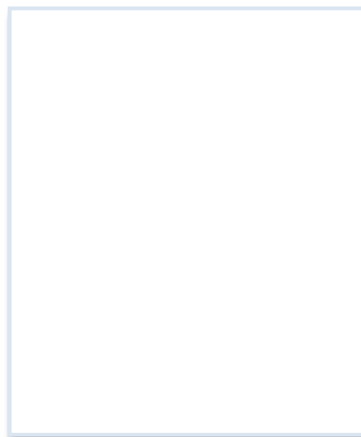
Plats: Ca 10 km sydöst om Särna

Tidpunkt: 2008

Foto: Ingemar Persson

Området: Fäbodbrukarna på Malbäcksvallen växlade mellan två fäbodvallar, den andra var Granåsjön fäbod. Brukare var folk från byn Östomsjön som buförde (förflyttning mellan den bofasta gården hemma i byn, till fäboden och tvärtom) till fäboden med djuren efter en gångstig. Man gick genom skogen innan vägen till vallen blev klar 1938. En av fäbodbrukare var, Anna Lisslars som hade 4 kor på vallen. Anna Lisslars slutade med djurhållningen och fäbodlivet 1948. 1958 fanns här 2 gårdar med 7 djur.

Resultat:

2009 är område

- Fritidsboende
- Fäbod med åkrar.
- Öde som fäbodvall.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Marstevallen fäbod

Område: Sä 110

Plats: Ca 3 km sydväst Tjärnvallen (fågelvägen)

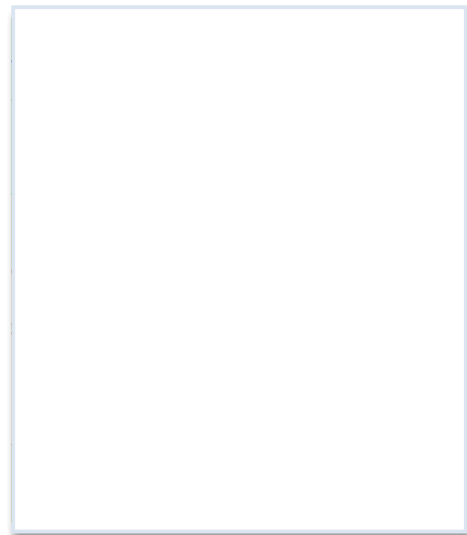
Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Axel Zakrisson Tjärnvallen

**Manne Pettersson och Gustav Zakrisson
mossplockning vid Marstevallen år 1941**

Området: Marstevallen ligger uppe på själva kalfjället nordöst om Stora Getsjön. Marstevallen är en slåttermyr, som brukades från Storkällvallen. Det finns idag inga synliga husgrunder, eller andra lämningar efter fäboden. Möjligen har platsen fått sitt namn efter Marte Ottersdatter, Strömsildre-Marste, Germund Germundssons hustru, eftersom de hade fäbod i Storkällvallen ligger det nära till hand att tro att djur därifrån betat i Marstevallen. Från Tjärnvallen hämtades även mossor vid Marstevallen, som kördes med häst ner från fjället, under olikartade strapatser. Mossa var ett mycket bra tillskott som foder till djuren, den skulle skördas i oktober, helst i regn, för att senare i fruset tillstånd kunna transporteras hem till ladugården, där den gavs till djuren.

Resultat:

2008 är område

- **Stora Getsjön.**
- **Fulufjällets nationalpark.**
- **Njupeskar, Sveriges högsta vattenfall.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Genom samlade skrifter av Lena Leonardsson Särna och genom samtal med Sten Zakrisson Tjärnvallen, Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Morbäckssättern fäbod

Område: Sä 121

Plats: Ca 20 km nordväst om Sörsjön

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Ingemar Persson

Området: Det var här vid Morbäckssättern, ”Mors Lilla Olle”, Jon Ersson matade björnarna hösten 1851. I Morbäckssättern fanns fäbodbrukare från både Sörsjön och Hägnåsen, fäboden användes till slutet av 1930-talet. Den här sätern är en av sätrarna på svenska sidan av Fulufjället som är exploaterad för fritidsbebyggelse. Utbyggnaden av sätern startade omkring 1970. Där finns 35-40 nybyggda fritidshus, som används både sommar och vinter.

Ur tidningen ”Tidning för Fhalu län och stad” årgång 1851, är följande björnhistoria tagen. Den ligger till grund för Alice Tegnér’s ”MORS LILLA OLLE”.

Vid Morbäckssättern, tilldrog sig följande händelse: Det var i slutet på september 1850. Erik Jonssons hustru och svägerskan Anna hade lämnat barnen ett stycke från sätern, ensamma i skogen, där de plockade lingon. Det äldsta barnet var en flicka på 8 år, den yngsta en gosse på 1 år och 7 månader, de bägge övriga mellan nyssnämnda åldrar. Under barnens lekar framkommer plötsligen en björnhona med en unge. Hon slår sig ner tätt invid barnen och började liksom de leka med varandra. Den äldsta flickan blev något förskräckt men hennes yngsta broder, den lille Jon, så mycket mindre. Han går fram till björnarna, kastar riskvastar på dem, matar än den ena, än den andra med lingon och då den stora björnen tycks vilja ta det mesta för sig, avspisar han honom med tillropet: inte du nu – och så räcker han bären till den unga. Slutligen slår gossen sig ner utmed björnarna, smeker dem och lägger huvudet på björnhonans länd, liksom att där bereda sig ett sovställe. Men nu begynte den äldsta flickan att ropa på sin moder och vid detta rop, samt vid moderns därav föranledda ditskyndande, förfogades de barnkära björnarna till skogs.

Resultat:

2008 är område

- **Ligger inom Särna socken.**
- **Vandringsleder finns i området.**
- **Närhet till Fulufjällets nationalpark.**
- **Naturskönt område med fritidsboende.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Samlade skrifter av Lena Leonardsson, Särna och Samlade skrifter av Ove Larsson, Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Myrvallen fäbod

Område: Sä 68

Plats: Ca 12 km nordväst om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

Bilder tagna sent på våren

Området: Fäboden brukades varannan sommar, för att fäbodbrukarna var på flera fäboddar. En sommar Myrvallen, nästa Älgårsvallen, sen i mitten av augusti, buförde man till Fröbergsvallen. Sista året man brukade Fröbergsvallen var någon gång på 1940-talet. Myrvallen var öde som fäbod från 1949 till 1965 på grund av bl.a. renovering. Karin (dotter till Ture och Maja-Lisa) döpte båda sina söner på Myrvallen 1984-1985, med vatten från Sjuån, som rinner från Skisjön. Fäbodgudstjänst har vissa år ägt rum på vallen. Ägarförhållanden har varit flera ägare, fäboden ägs privat. Har inte uppgift om uppkomst eller ålder av Myrvallen. Sista fäbodbrukare var Ture och Maja-Lisa Svensson år 1985.

Resultat:

2007 är område

- En del fritidsboende.
- Lättillgängligt, bilväg.
- Öppet landskap med åker.
- Bra bevarade gamla hus och byggnader.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Nornässätern/bodarna

Område: Sä 66

Plats: Ca 30 km söder om Särna

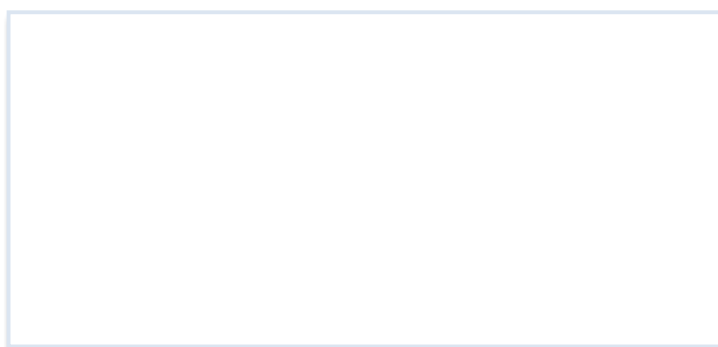
Tidpunkt: 2007

foto inne i störröset (eldhus)

Foto: Ingemar Persson

Området: Tillhör Nornäs-folket, men ligger inom Särna socken. Nornässätern har anlagts före 1850-talet. Fäboden har varit hemfäbod med åkrar. Vid storskiftet fanns 17 byggnader på vallen. Samtliga byggnader utom ett fähus var i god kondition. Fäboden är helt funktionsduglig, 3 av stugorna är restaurerade eller uppförda i avvikande stil. De flesta äldre byggnaderna är restaurerade under 1970-talet. De många åkrarna är nu skogsbevuxna, men vallen är öppen. Byggnaderna och marken ägs av privatpersoner, fäbodlag och bolag. Väldigt mycket myrslåtter förekom runt vallen (sex hektar). Flera fornlämningar finns i närheten av Nornässätern, slagghvarp, blästerugn och fångstgropar. Sista brukare var Anders Grav i Nornäs på slutet av 1950-talet, eller början på 60-talet.

Resultat:

2007 är område

- **Medelstor vall.**
- **Litet fäbodmuseum.**
- **En del fritidsboende.**
- **Fäboden kan mycket väl användas i traditionell drift.**

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Nya Stötsäteren

Område: Sä 123

Plats: Ca 40 km sydväst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2008

Foto: Ingemar Persson

Mejeribod vid bäck
(kylning av t.ex. mjölk)

Området: Nya Stötullen var två gårdar som hörde till Norrsjön och Buvallheden. Dessa är Transtrandsbyar, fast sätern ligger i Särna socken. En av de två gårdarna i Nya Stötsäteren ägs av Hushållningssällskapet. Stugan är takad och används av personalen för rekreation. Ladugården är till hälften nedriven men man har ambitionen att restaurera den så att man i framtiden kan ha djur här igen. Även en lada finns på gården. 1943 bildades Stötens sambetesförening (får) och man flyttade då från Björnholmssäteren i Tangådalen till Stötsäteren. Ängarna nedanför fäboden hägnades in med 1000 m stängsel. I dessa fållor stängdes fåren inne på kvällen. Fäboden var en långfäbod, där man vistades en tid på sensommaren. Nya Stötsäteren avvecklades som fäbodvall 1927.

Resultat:

20009 är område

- **Utsikt mot Fulufjället.**
- **Hus med plåttak i bra skick.**
- **Liten fäbod med betesmark.**
- **Inom Fulufjällets nationalpark.**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson, Särna Mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och Samlade skrifter av Lena Leonardsson Särna och av Ove Larsson Särna.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Nya Vasselvallen

Område: Sä 79

Plats: Ca 25 km nordöst om Särna

Tidpunkt: (1996) 2007

Foto: Ingemar P

Området: Sveas föräldrar buförde till Nya Vasselvallen och Nysäter (Öjvassla) vartannat år. På hösten vistades man på Morvallen (höstvall). När man buförde fick de minsta barnen sitta på hästryggen. Runt klövjemesen lindades ett rep, som barnen fick hålla fast i. Under sommaren getades (vallades) djuren för att dessa inte skulle förstöra myrslogarna. Dessa var man rädda

om, myrhöet var en nödvändighet för att klara vinterfodret. De som getade gick tillsammans två och två. Enligt Svea blev turordningen var tredje dag. På bältet runt midjan hängde en kniv, saltkupa (Skinspåse för mjöl och salt) och binningskupa (skinspåse för strumpstickor och garn). För att sysselsätta sig under dagen tillverkades sopkvastar och diskvagur (borstar). När myggen blev för besvärligt för kreaturen, fick man lov att göra upp en eld för att röken skulle driva undan myggen. Den som arbetade med djuren steg upp klockan 6 på morgonen. Mjölkning, rengöring av fjöset (ladugård), samt andra morgonsysslor var klart till klockan 8, då djuren fick gå ut i skogen. Mjölken sattes in i mejeriet. (mjölkbod över en bäck eller källa) Mjölken ystades sedan 2-3 gånger i veckan. Sådana dagar steg man upp redan klockan 4, för att hinna till klockan 8. Av grädden tillverkades ost och smör. Av getternas mjölk fick man messmör och dravle. Det var inget lätt arbete, att kinna var tungsamt. En mindre mängd mjölk såldes till skogsarbetare och myrdikare. Smöret var också besvärligt att förvara, speciellt det smör som kom från Morvallen. Betet på morvallen var frodigt, smöret blev gulare. Utöver de dagliga sysslorna på vallen, stickades strumpor och tröjor inför kommande vinter. Männen som var kvar på vallen, reparerade t.ex. byggnader och stängsel.

Resultat:

2007 är område

- Fritidsboende vid olika årstider.
- Stor vall med åkermark för bete.
- Nära till Vedungsfjällets naturreservat.
- Vissa somrar finns det djur på vallen, bl. a. får och hästar.

Gammal bosättning fäbodvall

Namn: Nysätern fäbod (Björnådalen)

Område: Sä 93

Plats: Ca 25 km sydväst om Särna

Tidpunkt: 2007

Foto: Ingemar Persson

**Gammal lada som användes för
myrslåtter, men som har sett
sina bästa dagar**

Området: Nysätern var en hemfäbod, där man stannade hela sommaren med djuren, från försommaren till hösten. De sista fäbodbrukarna som hade djur på vallen var Anna och Anders Heselius son Ivar

Halvarsson. Andra fäbodbrukare har varit: Enkes-Johan Persson, Skrike-Anders Heselius och Utgård's Elias Eliasson. Fäbodbrukarna var alla från Särna. 1958 fanns där 2 gårdar och 8 djur.

Resultat:

2007 är område

- **Fritidsboende**
- **Fäbod med åkermark.**
- **Närhet till fiske i Björnån (Rörhån).**

Detta dokument är sammanställt och redovisat av Ingemar Persson Särna, Mars 2010.

Källa: Genom besök på fäboden och samtal med Stig Magnusson, Särna.